

11. Bailey, T. C., Eng, W., Frisch, M. B., & Snyder, C. R. (2007). Hope and optimism as related to life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 2(3), 168–175. doi: 10.1080/17439760701409546

12. Newman, A., Donohue, R., & Eva, N. (2017). Psychological Safety: A Systematic Review of the Literature. *Human Resource Management Review*, 27, 521-535. doi: 10.1016/j.hrmr.2017.01.001

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ РІЗНОЇ СТАТІ ДО ЗДОРОВ'Я

**Харченко А.С.,
Гончарова Н.О.,
Юдіна Н.О.**

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
anzhelaohara@gmail.com
goncharova.poltava@gmail.com
nata.yudina17@gmail.com

Здоров'я молодого покоління є важливим елементом для забезпечення сталого розвитку суспільства. Молодь – це майбутнє, і їхнє ментальне та фізичне благополуччя визначає можливості і перспективи розвитку країни загалом [4]. Враховуючи контекст соціально-економічного розвитку нашої країни на сьогодні та існування в умовах війни, підлітки можуть стати однією з найбільш вразливих категорій населення [1].

За результатами теоретичного аналізу проблеми визначено, що ставлення до здоров'я – це складна, інтегративна якість особистості, сутність якої міститься у сприйнятті та розумінні здоров'я як стану рівноваги між біологічними, соціальними, фізичними, психоемоційними можливостями людини і постійно мінливими умовами довкілля, видами діяльності, в емоційній виразності цього ставлення, у реалізації розуміння та сприйняття здоров'я в конкретних вчинках і діях. Ставлення до здоров'я характеризують через його складові (когнітивний, ціннісно-мотиваційний, поведінковий компоненти).

Ставлення до здоров'я виявляється й через інші психологічні характеристики: позицію особистості, яка зумовлює регуляцію реакцій і вольове здійснення діяльності стосовно факторів здоров'я для оптимального поєднання особистих можливостей і можливостей середовища задля досягнення благополуччя.

Підлітковий вік – складний етап у становленні особистості, який характеризується якісними змінами, пов'язаними зі статевим дозріванням і входженням у доросле життя. Основним особистісним новоутворенням підлітка є почуття дорослості, яке виражається у появі ставлення підлітка до себе як до дорослого, уявлення себе дорослою людиною. Особливості проявів почуття дорослості залежать від того, в якій сфері і якого характеру набуває самостійність підлітка: у взаєминах з однолітками чи батьками, у використанні вільного часу, в організації домашніх справ чи цікавих розваг [2].

Своєрідність соціальної ситуації розвитку підлітків полягає в тому, що вони виконує нові функції та залучаються до нової системи відносин із дорослими й однолітками. Вони включаються в різні види суспільно корисної діяльності, що розширює сферу їх соціального спілкування і сприяє накопиченню нового соціального досвіду.

Формуванню ставлення до здоров'я сприяють протиріччя, які виникають у процесі життєдіяльності окремо взятого учня. Серед них однією з провідних, на нашу думку, є суперечність між еталонним здоровим способом життя, яка є нормативною вимогою суспільства, і життєдіяльністю особистості в конкретних умовах.

Ціннісне ставлення до здоров'я у підлітків визначається як особливе ставлення, при якому зв'язок об'єктивного «Я» і здоров'я розуміється і оцінюється на особистісно значущому рівні, коли відбувається внутрішнє прийняття підлітком здоров'я як цінності, коли відчуття постійної потреби в ньому є показником сформованості стійкого переконання, коли ціннісні ставлення як найважливіші елементи внутрішньої структури особистості підлітка закріплені їхнім життєвим досвідом, усією сукупністю його переживань і є для нього значущими і суттєвими [2].

Виховання ціннісного ставлення до здоров'я сприяє збереженню і зміцненню власного здоров'я та здоров'я оточуючих, дотриманню норм і правил здорового способу життя, відповідальній поведінці, адекватній самооцінці, покращує знання про власне здоров'я, мотивує до здорового способу життя тощо.

Метою нашого дослідження є емпіричне дослідження особливостей ціннісного ставлення до здоров'я підлітків різної статі.

Для діагностики особливостей ставлення до здоров'я підлітків різної статі використані методики: «Шкала психологічного благополуччя» (за К.Ріфф, адаптація Т.Шевеленкової і П.Фесенка); методика оцінки рівня задоволеності якістю життя (за Н.Водопьяною); «Ставлення до здоров'я» (за Р.Березовською) та «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» (за С.Бубною). Сукупне використання даних методик дасть можливість визначити параметри статевих відмінностей ставлення до здоров'я та його компонентів в осіб підліткового віку.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що показники ціннісного ставлення до здоров'я у підлітків – представників різних статей – мають суттєві відмінності, обумовлені освоєнням гендерних ролей.

Також виявлено статеві відмінності у психологічному благополуччі підлітків. Зокрема, зафіксовано, що хлопці характеризуються більш вираженими показниками автономії, управління середовищем, особистісного зростання та визначеності життєвих цілей. Хлопці більш діяльні у житті, а їх благополуччя обумовлене успіхами у навчальній діяльності, різними аспектами самореалізації та самоздійснення. Для того, щоб почуватися благополучними, хлопці повинні мати успіхи у діяльності. В системі стосунків хлопці благополучні за умови досягнення автономії, спроможності відокремитись від інших людей у спілкуванні. Для них має велике значення спроможність управляти середовищем, соціальною дійсністю. Натомість дівчата характеризуються такими компонентами психологічного благополуччя як успішність у стосунках з оточуючими та позитивним самосприйняттям. На відміну від хлопців, для дівчат психологічне благополуччя обумовлюється не стільки успіхами у діяльності, скільки прийняттям підтримки та допомоги, їх наданням у системі стосунків з оточуючими людьми. Дівчата благополучні тоді, коли вони реалізовані в системі стосунків.

При цьому, за загальним показником психологічного благополуччя між хлопцями та дівчатами досліджуваної вибірки суттєві відмінності відсутні.

За показниками якості життя встановлено, що хлопці характеризуються більше вираженими особистими досягненнями, успіхами у роботі та самоконтролем. Тобто, зафіксована та ж тенденція, що й за даними благополуччя – успішність та якість життя хлопців обумовлена успіхами у сфері діяльності. Натомість дівчата у контексті забезпечення якості свого життя характеризуються іншими показниками – для них важливим є наявність достатнього рівня здоров'я, успішність у спілкуванні з оточуючими людьми та отриманні і надання підтримки.

Імовірно, такі показники якості життя та благополуччя обумовлені типовими «чоловічими» та «жіночими» ролями. Зокрема, хлопці, прагнучи стати відповідальними за забезпечення функціонування родини, повинні реалізуватися у діяльності та керувати навколишнім світом, що і є вагомими показниками благополуччя. Натомість дівчата, готуючись до материнства у своєму житті, почувуються благополучними за

умови наявності високого рівня здоров'я, успіхів у комунікації. Це відповідає їх функціонуванню як матері та жінки.

Крім цього, встановлено, що дівчата характеризуються більш вираженим ціннісним ставленням до здоров'я, ніж хлопці. Зокрема, дівчата сприймають здоров'я як цінність та мають достатньо високий показник поведінкової реалізації здорового способу життя та емоційного ставлення до свого стану здоров'я. У хлопців не зафіксовано ціннісного ставлення до свого здоров'я, яке вони розцінюють лише як засіб існування, а не як вагому для них цінність. При цьому досліджувані обох груп характеризуються схожим рівнем когнітивного аспекту ставлення до здоров'я.

У системі цінностей хлопців домінувальна роль належить досягненню матеріального благополуччя та соціального статусу. Хлопці успішні у житті тоді, коли їх сприймають як статусних і вони мають достатній рівень матеріальних благ для забезпечення сім'ї. Вагомими цінностями дівчат виступають спілкування, соціальна активність, любов, надання допомоги оточуючим та здоров'я. Тобто, ціннісного значення для дівчат має успішність у системі соціальних контактів та реалізація в емоційно-почуттєвій сфері.

Проблема статевих відмінностей ціннісного ставлення до здоров'я особистості залишається остаточно не вирішеною. Так, подальші дослідження можуть стосуватися вивчення впливу гендерної ідентичності досліджуваних на показники ставлення до здоров'я та благополуччя.

Література:

1. Гончарова Н.О., Харченко А.С. Подолання психологічної травми та стресових станів внаслідок сімейного насильства. Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м.Полтава, 26 трав. 2023 р. / за заг. ред. Н.Г. Пахомової, В.І.Березан. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. С. 34-37.
2. Харченко А.С. Психологічні особливості особистості підлітків в умовах допрофільної підготовки. Молодий вчений. 2020. № 10(86). С.289-292.
3. Харченко А.С. Психологічні особливості ціннісного ставлення до здоров'я сучасних підлітків. Психологія і особистість. 2017. № 1. С. 174-182.
4. Харченко А.С., Юдіна Н.О., Гончарова Н.О. Внесок українських психологів першої чверті ХХІ століття у розробку проблеми психологічного благополуччя студентів. Габітус. 2024. № 59. С. 61-65.

ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ І БОРОТЬБА ЗА МИР В УКРАЇНІ

Цигура Г.

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка
zygura.g@ukr.net*

Сучасна спортивна галузь за кордоном активно переймається проблематикою сталості й намагається сприяти досягненню усіх цілей сталого розвитку [6]. Найважливішою для сучасного українського суспільства є Ціль 17. Мир, справедливість та міцні інституції.

Проблема миру турбувала представників спорту з давніх-давен, тому ще в Стародавній Греції була започаткована традиція олімпійського перемир'я. На жаль у сучасному світі ця традиція, яку намагався свого часу відродити П'єр де Кубертен, постійно порушується. Незважаючи на принцип сучасного олімпійського руху: «поставити спорт на службу гармонійному розвитку людства з метою сприяння мирному суспільству», незважаючи на завдання МОК: «поставити спорт на службу людства, сприяючи тим самим боротьбі за мир», МОК займає позицію «політичної нейтральності» і спорт не розглядається з позиції активної боротьби за мир. Зараз всі